

**บริบทด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของครัวเรือนสมาชิก
สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัด**
**Socio-economic Context of BuakTuei Agricultural Cooperative,
Royal Project**

พิมพ์ชนก สังข์แก้ว^{1*} นารินจง วงศ์อูด² และเบญจวรรณจันทร์แก้ว³
Phimchanok Sangkaew¹ Narinjong Wongaud² and Benchawan JanKaew³

¹อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

²ผู้ช่วยนักวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ผู้ช่วยนักวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

*E-mail : pimnok999@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทด้านเศรษฐกิจและสังคมและศึกษาปัญหาอุปสรรคของการเพิ่มรายได้และโอกาสของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์โดยการเก็บข้อมูลจากสมาชิกสหกรณ์จำนวน 27 ราย โดยใช้แบบสำรวจในการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติด้านสังคมศาสตร์วิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการหลวงบวกเตี้ยส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง ประกอบอาชีพหลักคือทำสวนดอกกุหลาบ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรายได้จากการขายดอกกุหลาบตลอดทั้งปี ส่งผลให้สมาชิกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือ มีความสามารถในการส่งลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดี ไม่มีภาระหนี้สิน มีเพียงการผ่อนรถยนต์เพื่อใช้ในการขนส่งผลผลิตดอกกุหลาบเพื่อจำหน่ายเท่านั้น ซึ่งนอกจากจะส่งผลผลิตดอกกุหลาบให้แก่สหกรณ์แล้ว สมาชิกสหกรณ์ยังมีตลาดดอกกุหลาบอื่นๆ ได้แก่ 1.ตลาดวโรรส จังหวัดเชียงใหม่ 2.ปากคลองตลาดกรุงเทพมหานคร โดยจัดส่งผ่านบริษัทขนส่งต่างๆ และ 3.จำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อขายให้กับลูกค้ารายย่อยส่วนของบทบาทสหกรณ์ต่อสมาชิกมีดังนี้ คือ 1. เป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตดอกกุหลาบของสมาชิก 2.เป็นแหล่งสินเชื่อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตรให้แก่สมาชิกจากการสำรวจพบว่าสมาชิกสหกรณ์มีปริมาณผลผลิตดอกกุหลาบในแต่ละปีค่อนข้างมาก ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถรับซื้อผลผลิตของสมาชิกได้ทั้งหมด และจำนวนสมาชิกที่ขอสินเชื่อมีเข้ามาเป็นจำนวนมาก สหกรณ์สามารถอนุมัติสินเชื่อได้เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของการเพิ่มรายได้พบว่า ปัญหาภัยแล้งเป็นปัญหาหลักรองลงมาคือการขาดข้อมูลข่าวสารความรู้ในการพัฒนาการประกอบอาชีพและโอกาสของครัวเรือนพบว่ามีการขยายโอกาสในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน เกิดการส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐทั้งการผลิตและเงินทุน และโอกาสทางการศึกษา สาธารณสุขและสังคม

คำสำคัญ :สมาชิก ครัวเรือนสมาชิกการขยายโอกาส ครัวเรือน

Abstract

The objectives of this study was to understand background information of the cooperative members' households, their financial and social contexts, and obstacles preventing the households from increasing incomes, and expanding their opportunities. The study population was 27 members of the cooperative. Questionnaire was used as a data collecting tool. The data was analyzed using Statistical Package for Social Science (SPSS). Procedures used include the descriptive statistics for frequency, percentage, mean and standard deviation.

The study results showed that the majority of Buak Tuei agricultural cooperative members were Hmong hill tribe, were working on rose farm, had a high school education as their highest educational attainment, were having steady income all year long from rose farm, had a good living, were able to provide their children good education, had no other debts besides debt on pick-up trucks for transportation of roses. Most of the roses were delivered to the cooperative and markets: Warorot market Chiang Mai, Pak Khlong Talat Bangkok, and online channels for selling roses to individuals. The two main roles of the cooperative were to buy roses from the members, and to be source of loans for its members to buy factors of production like fertilizers and chemical products used in agriculture, for example. However, the amount of roses the members growing each year was higher than the cooperative can buy, as well as need for loans that was higher than the cooperative can provide. The obstacles in increasing the households' incomes were mainly droughts and then lack of knowledge and information on career opportunities. The households expanded their opportunities through more economic group enrollments and receiving more supports from Thai government in career promoting, production, funding, education, public health and social services.

Keywords : Members, Households, Expansion, Households' Opportunities

บทนำ

โครงการหลวงเป็นอีกหนึ่งพระราชกรณียกิจ อันเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงทำเพื่อปวงชนชาวไทยจากการที่พระองค์เสด็จราชดำเนินไปยังหมู่บ้านชาวเขาในต่างๆ ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น จึงทรงมีพระประสงค์ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขาที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริให้โครงการหลวงนำระบบสหกรณ์เข้ามาดำเนินการ โดยพื้นฐานความรู้ในหลักการและวิธีการสหกรณ์และการรวมกลุ่มโดยวิธีการสหกรณ์ ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ โดยการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นการเบื้องต้น อันจะทำให้เกิดความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา สถาบันกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีบทบาทในการร่วมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูง โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่สูงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสในการเข้าถึงวิทยาการในด้านการพัฒนาอาชีพ การผลิตและการตลาดโดยปัจจุบันมีการจัดตั้งสหกรณ์โครงการหลวง

กระจายในพื้นที่ภาคเหนือกว่า 50 แห่ง มีสมาชิกกว่า 8,316 คน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2557) ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สมาชิกในพื้นที่โครงการหลวง เป็นค่าก่อสร้างอาคารเนกประสงค์เพื่อเป็นสำนักงาน ค่าจัดจ้างพนักงานเพื่อช่วยเหลืองานสหกรณ์ และโครงการที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการและดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ อันจะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม

สหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตย จำกัด ก่อตั้งเมื่อ ปี 2554 อยู่ภายใต้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเรา ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 66 ราย เป็นหนึ่งในสหกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ด้านปัจจัยการผลิตและการตลาด เกี่ยวกับการปลูกกุหลาบตัดดอก ซึ่งปลูกกันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ของสหกรณ์โครงการหลวง โดยบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์คือส่งผลผลิตจำหน่ายให้แก่โครงการหลวง ภายในและต่างประเทศ โดยในปี 2557 สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตยได้รับคัดเลือกเป็นสมาชิกสหกรณ์ดีเด่นอีกด้วย

เพื่อให้ความร่วมมือการส่งเสริมและพัฒนางานสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงดำเนินการด้วยความเข้มแข็งและต่อเนื่อง กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงจัดทำโครงการเก็บรวบรวมข้อมูลสมาชิกสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวง หลวงบวกเตย จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากรวบรวมใช้เพื่อเป็นแนวทางในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์
2. เพื่อศึกษาบริบทด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการเพิ่มรายได้และโอกาสของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตย จำกัด อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 27 ราย (เนื่องจากข้อมูลของสหกรณ์ระบุว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตย จำกัดมีสมาชิกจำนวน 66 คน แต่เมื่อผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามจริงพบว่า จำนวนสมาชิกที่เหลือมีเพียง 27 ราย ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนประชากรทั้งหมด 27 ราย)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสำรวจที่สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด สมมติฐาน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิด (close – ended question) และคำถามปลายเปิด (open – ended question)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบสำรวจที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสหกรณ์ในการศึกษาข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ปี 2558 (เป็นข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวสมาชิกสหกรณ์ รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน เป็นต้น), ส่วนที่ 2 ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน, ส่วนที่ 3 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร, ส่วนที่ 4 ความสามารถในการออมของครัวเรือน และส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรค ขัดขวางแนวทางการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และขยายโอกาส ของครัวเรือนเกษตรกร

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมโดยแบบสำรวจ นำมาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science: SPSS) วิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบวกเตี้ย จำกัดจำนวน 27 ราย ผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ พบว่า

1. ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์

พบว่า สมาชิกสหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 81.5 และเพศหญิง ร้อยละ 18.5 สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 36 ปี โดยอายุต่ำสุด 21 ปี และอายุสูงสุด 58 ปี สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 25.9 รองลงมาคือ ไม่ได้ศึกษา ร้อยละ 22.2 ประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 18.5 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.5 ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 7.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 6 คน โดยมีจำนวนต่ำสุด 3 คน และจำนวนสูงสุด 12 คนรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนสมาชิกพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ รายได้น้อยกว่า 10,000 บาท รายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท และรายได้ระหว่าง 20,001-25,000 บาท จำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 11.1 ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่อเดือน 25,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 48.0 รองลงมาคือมีรายจ่ายระหว่าง 20,001-25,000 บาท ร้อยละ 20 มีรายจ่ายระหว่าง 15,001-20,000 บาทและรายจ่ายน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 16 เมื่อจำแนกตามรายจ่ายในภาคการเกษตร ปี 2558 ในภาพรวมพบว่าสมาชิกมีรายจ่ายในภาคการเกษตรจากการเพาะปลูก เฉลี่ย 179,111 บาท และรายจ่ายจากการปศุสัตว์ เฉลี่ย 1,370 บาทเมื่อจำแนกตามรายจ่ายนอกภาคการเกษตรปี 2558 พบว่า เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม เฉลี่ย 113,561 บาท ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์ เฉลี่ย 23,005 บาทค่าเครื่องนุ่งห่ม เฉลี่ย 11,414 บาท ค่าเล่าเรียนบุตร เฉลี่ย 25,664 บาท ค่ารักษาพยาบาล เฉลี่ย 12,916 บาท ค่าสหกรณ์การเกษตรและท่องเที่ยว เฉลี่ย 10,000 บาท ค่าสุรา บุหรี่และการพนัน เฉลี่ย 12,222 บาทและค่าอื่นๆ เฉลี่ย 1,851 บาทระยะเวลาทำการเกษตรของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำการเกษตร เฉลี่ย 17 ปี โดยมีต่ำสุด 3 ปีและจำนวนสูงสุด 40 ปี เมื่อสอบถามถึงการได้รับอบรมความรู้ทางการเกษตรพบว่า สมาชิกสหกรณ์ได้รับการอบรมความรู้ทางการเกษตร เฉลี่ย 3 ครั้ง โดยมีต่ำสุด 1 ครั้ง และสูงสุด 10 ครั้งสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมความรู้ทางการเกษตรในหัวข้อการผลิตพืช ปศุสัตว์และการประมง ร้อยละ 69.6 รองลงมาคือ อื่นๆ เช่น การใช้สารเคมีและการจัดทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 18.5 การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 17.4 และการตลาดผลผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 8.7 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครัวเรือนพบว่า เป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจทุกคน ซึ่งได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ของสหกรณ์ ร้อยละ 100การรวมกลุ่มทางสังคมของสมาชิกของ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ร้อยละ 55.6 และไม่ได้เป็นสมาชิก ร้อยละ 44.4 ตามลำดับ

2. บริบทด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์

ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดิน

ลักษณะการถือครองและการใช้ที่ดินของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า สมาชิกสหกรณ์มีจำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 2 แปลง โดยมีต่ำสุด 1 แปลงและสูงสุดจำนวน 7 แปลงขนาดพื้นที่การถือครองของสมาชิกสหกรณ์พบว่า สมาชิกสหกรณ์มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 9 ไร่ โดยมีขนาดต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุดขนาด 34 ไร่ เมื่อจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดินพบว่า สมาชิกสหกรณ์มีขนาดพื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 0.32 ไร่ หรือ 72 ตารางวา พื้นที่นาข้าวเฉลี่ย 10 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่เฉลี่ย 4.33 ไร่ พื้นที่สวนผลไม้เฉลี่ย 4.93 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ดอกเฉลี่ย 6.78 ไร่ และพื้นที่ว่างเปล่าเฉลี่ย 4.75 ไร่ลักษณะการใช้ที่ดินปีการเพาะปลูก 2557/58 พบว่า สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ปลูกไม้ดอก ร้อยละ 100 รองลงมาคือ ปลูกพืชไร่ ร้อยละ 18.5 ปลูกไม้ผล ร้อยละ 14.8 และนาข้าว ร้อยละ 7.4 แหล่งจำหน่ายผลผลิตพบว่า สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตโดยการส่งที่ตลาดกลางสินค้าในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ร้อยละ 55.5 รองลงมาคือ จำหน่ายให้กับสหกรณ์ ร้อยละ 55.5 จำหน่ายเองในพื้นที่ ร้อยละ 44.4 และพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 44.4

ภาระหนี้สินครัวเรือนของสมาชิกสหกรณ์

การมีภาระหนี้สินครัวเรือนของสมาชิก พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 59.3 ส่วนอีกร้อยละ 40.7 ไม่มีภาระหนี้สินแหล่งกู้ยืมเงินของสมาชิกสหกรณ์พบว่า ในส่วนของแหล่งเงินกู้ในระบบนั้น สมาชิกส่วนใหญ่กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์และธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารออมสินมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 11.1 รองลงมาคือ แหล่งเงินกู้อื่นๆ ร้อยละ 7.4 และในส่วนของแหล่งกู้ยืมนอกระบบ พบว่าส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากสินเชื่ออื่นๆ เช่น บริษัทลิสซิ่ง ร้อยละ 7.4 และนายทุนกู้ยืม มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 7.4 จำนวนภาระหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ในส่วนของแหล่งเงินกู้ในระบบนั้น พบว่า สมาชิกมีภาระหนี้สินจากธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสินเฉลี่ย 600,000 บาท รองลงมา คือ สหกรณ์ เฉลี่ย 50,000 บาท กองทุนหมู่บ้าน เฉลี่ย 26,666 บาทและอื่นๆ เฉลี่ย 30,000 บาท สำหรับแหล่งเงินกู้นอกระบบ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่กู้ยืมจากแหล่งอื่นๆ เฉลี่ย 360,000 บาท และนายทุนกู้ยืม เฉลี่ย 225,000 บาทสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีสาเหตุของภาระหนี้สินคือ มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 40 รองลงมาคือ มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครอบครัว ร้อยละ 18.8 และมีการลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น สร้างโรงเรือน ขยายผลผลิตไม่ได้/ราคาตกต่ำ ผลผลิตได้รับความเสียหาย มีพฤติกรรมชอบเล่นการพนัน/ติดสิ่งเสพติด และไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 6.3 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ภาระหนี้สินลดลง ร้อยละ 70 รองลงมาคือ มีภาระหนี้สินเท่าเดิม ร้อยละ 20 และภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การกู้ยืมเพื่อสร้างบ้าน ร้อยละ 60 รองลงมาคือ ทำการเกษตร ร้อยละ 33.3 ชำระหนี้สิน ร้อยละ 26.7 ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 6.7 และค่าขาย ร้อยละ 6.7 สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ใช้เงินกู้ตรงตามวัตถุประสงค์ ร้อยละ 42.9 รองลงมา คือ ใช้ตรงตามวัตถุประสงค์บางส่วน ร้อยละ 35.7 และไม่ได้ใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ ร้อยละ 21.4 สมาชิกสหกรณ์มีระยะเวลาการก่อหนี้เฉลี่ย 3 ปี โดยต่ำสุดคือ 1 ปี และสูงสุดคือ 6 ปี

ความสามารถในการออมของครัวเรือน

สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีเงินออม ร้อยละ 81.5 และไม่มีเงินออม ร้อยละ 18.5 สมาชิกสหกรณ์มีปริมาณเงินออมเฉลี่ย 234,545 บาท โดยต่ำสุดคือ 15,000 บาทและสูงสุดคือ 1,500,000 บาทสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน ร้อยละ 95.5 และระยะเวลาในการออมแน่นอน ร้อยละ 34.5 และรูปแบบในการออมพบว่า สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ฝากเงินฝากเงินกับธนาคาร ร้อยละ 61.9 รองลงมาคือ ฝากกับสหกรณ์ ร้อยละ 45.8 และเงินฝากกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 16.7

3. ปัญหาอุปสรรคของการเพิ่มรายได้และโอกาสของครัวเรือนสมาชิกสหกรณ์

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการเพิ่มรายได้ในภาพรวมพบว่ายู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.77 โดยในรายละเอียดพบว่า ปัญหาภัยแล้งเป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาคือ ขาดความรู้ในการพัฒนาการประกอบอาชีพ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.33 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของดินและราคาผลผลิต ระดับปานกลางเท่ากัน ค่าเฉลี่ย 3.07 แรงงานในการประกอบอาชีพและการไม่มีที่ดินเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ระดับปานกลางเท่ากัน ค่าเฉลี่ย 3.00 ศัตรูพืช สัตว์และโรคระบาด ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.74 น้ำท่วม อยู่ในระดับน้อยค่าเฉลี่ย 2.59 ต้นทุนการผลิตและแหล่งเงินกู้ระดับน้อยเท่ากันค่าเฉลี่ย 2.51 ปริมาณและคุณภาพผลผลิต ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.40 การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.29 และการไม่มีอาชีพ ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.08 ตามลำดับ

ในส่วนของการขยายโอกาสของครัวเรือนในภาพรวมพบว่ายู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.43 โดยในรายละเอียดพบว่า มีการขยายโอกาสในการการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.07 รองลงมาคือ การส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐทางการผลิตและเงินทุน ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.18 และโอกาสทางการศึกษา สาธารณสุขและสังคม ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.03 ตามลำดับ

และการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบุกเตี้ยนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการขยายโอกาสของครัวเรือน โดยพบว่าส่วนใหญ่คิดว่าสหกรณ์เป็นแหล่งเงินทุนที่สามารถกู้ยืมได้ ร้อยละ 72.7 และเป็นหนึ่งช่องทางในการจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 27.3 ตามลำดับ

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการวิจัยสามารถสรุปและวิจารณ์ผลการวิจัยได้ ดังนี้ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบุกเตี้ย จำกัดส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง ประกอบอาชีพหลักคือทำสวนดอกกุหลาบ เนื่องจากสภาพที่ตั้งของพื้นที่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก จึงทำให้มีความสะดวกสบายในการเดินทาง ทั้งด้านการศึกษาและการขนส่งผลผลิตเพื่อจำหน่าย โดยพบว่าในภาพรวมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงบุกเตี้ย จำกัดมีการศึกษาในระดับที่สูงคือ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีรายได้จากการขายดอกกุหลาบตลอดทั้งปี ส่งผลให้สมาชิกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือ มีความสามารถในการส่งลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดี ไม่มีภาระหนี้สิน จะมีเพียงแต่การผ่อนรถยนต์เพื่อใช้ในการขนส่งผลผลิตดอกกุหลาบเพื่อจำหน่ายเท่านั้นส่วนบทบาทของสหกรณ์ต่อสมาชิกมีดังนี้ คือ 1. เป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตดอกกุหลาบของสมาชิก พบว่าสมาชิกสหกรณ์มีปริมาณผลผลิตดอกกุหลาบในแต่ละปีค่อนข้างมาก ทำให้สหกรณ์ไม่สามารถรับซื้อผลผลิตของสมาชิกได้ทั้งหมด 2.เป็นแหล่งสินเชื่อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตร แต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก นอกจากจะส่งผลผลิตดอกกุหลาบให้แก่สหกรณ์แล้ว สมาชิกสหกรณ์ยังมีตลาดดอกกุหลาบอื่นๆ ได้แก่ 1. ตลาดวโรรส จังหวัดเชียงใหม่ 2. ปากคลองตลาดกรุงเทพมหานคร โดยจัดส่งผ่านบริษัทขนส่งต่างๆ และ 3.จำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อขายให้กับลูกค้ารายย่อยเป็นต้น ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของการเพิ่มรายได้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในรายละเอียดพบว่า ปัญหาภัยแล้ง รองลงมาคือ ขาดความรู้ในการพัฒนาการประกอบอาชีพ ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ของดินและราคาผลผลิต ขาดแรงงานในการประกอบอาชีพและการไม่มีที่ดินเพียงพอต่อการประกอบอาชีพศัตรูพืช สัตว์และโรคระบาด น้ำท่วม ต้นทุนการผลิตและแหล่งเงินกู้ปริมาณและคุณภาพผลผลิต การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต และการไม่มีอาชีพ ในส่วนของโอกาสของครัวเรือน พบว่า อยู่

ในระดับน้อย โดยมีการขยายโอกาสในการการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน รองลงมาคือ การส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐทางการผลิตและเงินทุน และโอกาสทางการศึกษา สาธารณสุขและสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับสูง แต่ยังคงขาดความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาด้านการตลาดของตัวเองสหกรณ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะไปช่วยเหลือให้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี เพื่อที่จะได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายและผู้ซื้อสามารถเข้าถึงผลผลิตได้มากขึ้น
2. สมาชิกสหกรณ์มีรายจ่ายในการซื้อปัจจัยการผลิตสูง เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ดังนั้นสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกิดการลดต้นทุนด้านการผลิต เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลง
3. สหกรณ์ควรเป็นแหล่งสนับสนุนด้านเงินทุนและการตลาดให้แก่สมาชิก
4. ในพื้นที่การเกษตรมีอัตราการใช้สารเคมีทางการเกษตรสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสมาชิกสหกรณ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีและการป้องกันอย่างปลอดภัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกรมส่งเสริมสหกรณ์แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มีส่วนช่วยให้การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2548). รายงานฉบับสมบูรณ์ สภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ปี พ.ศ.2548. หน้า 19-25.
- มูลนิธิโครงการหลวง. (2555). ข้อมูลองค์กร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.royalprojectthailand.com/about>. (วันที่ค้นข้อมูล 25 สิงหาคม 2559).
- รังสรรค์ เครือคำ. (2554). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตรยั่งยืนบนพื้นที่สูงในโครงการหลวงจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมศักดิ์ สายพิณ. (2551). การพัฒนาสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวง กรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงดอยอินทนนท์ และสหกรณ์การเกษตรโครงการหลวงตีนตก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่. (2555). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2555. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://webhost.cpd.go.th/cmcoop/download/report%202555/13.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล 14 กันยายน 2559).
- หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (2558). การพัฒนาสหกรณ์ในพื้นที่โครงการหลวง 51 แห่ง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.banmuang.co.th/news/bangkok/34244>. (วันที่ค้นข้อมูล 2 กันยายน 2559).